

RAPORT

Raport ze stanu badań nad antysemityzmem
w Środkowej Europie

Combat Anti-Semitism in Central Europe

WPROWADZENIE

Głównym celem projektu Comance jest wyłonienie i zaprezentowanie klarownej kategoryzacji typów antysemickiej mowy nienawiści, a także przestępstw motywowanych nienawiścią w Centralnej Europie (V4) oraz jej wskaźników. To także wyprofilowanie dystrybutorów i konsumentów tego typu mowy nienawiści i przestępstw. Takie profile będą czytelne i dostępne dla odpowiednich władz, takich jak: siły policyjne, naukowcy i instytucje europejskie czy inne organizacje skupiające się na zagadnieniach dyskryminacji czy mowy nienawiści.

Cel ten będzie osiągnięty poprzez badanie opinii przeprowadzone w sferze on-line w odpowiednich krajach projektu oraz badaniu zawartości internetowych treści medialnych, szczególnie tych w mediach społecznościowych, pod kątem obecności mowy nienawiści na tle antysemickim. Otrzymane w wyniku tych badań dane pozwolą na stworzenie dostosowanego programu treningowego w zakresie przeciwdziałania antysemickiej mowie nienawiści dla organów państwowych, sił policyjnych oraz organizacji pozarządowych. Podmioty te otrzymają instrukcje, w jaki sposób lokalizować, przeciwdziałać i powstrzymywać manifestowanie antysemickiej mowy nienawiści lub innych przestępstw podszytych niechęcią do Żydów.

Ponieważ ten typ mowy nienawiści już nie jest tak ściśle związany z Żydami, a w dodatku jest bardzo widoczny w sferze on-line, ma on większy wpływ na pozycję radykalistów i ekstremistów w systemie. Ludzie, którzy skorzystają na tym projekcie to przede wszystkim inni badacze z Unii Europejskiej skupiający się w swej pracy na różnych przejawach nienawiści, a także inni istotni interesariusze i decydenci obcujący z ofiarami tego rodzaju mowy nienawiści.

Wśród rezultatów projektu z pewnością znajdzie się podwyższenie zdolności organów władzy, takich jak policja czy organizacje pozarządowe, do przeciwdziałania zarówno przestępstwom motywowanym mową nienawiści, jak i samym tego typu atakom wymierzonym w Żydów. Stanie się to możliwe dzięki zaproponowanym danym on-line oraz programom szkoleniowym. Doprowadzi on także do zacieśnienia współpracy między narodowymi władzami, a innymi kluczowymi interesariuszami czy organizacjami pozarządowymi. Wierzymy, że wyniki badań oraz przygotowane programy szkoleniowe

doprowadzą do znacznego ograniczenia wygłaszania mowy nienawiści, nie tylko w stosunku do Żydów.

O strukturze raportu

Raport zespołu projektowego skupia się ściśle na obecnych trendach w obrębie dyskursu na temat antysemityzmu i związanej z nim mowy nienawiści. Szeroki zasięg mediów społecznościowych czy ogólnie internetu otworzył swoistą “puszkę Pandory” pełną stereotypów i uprzedzeń w naszych społeczeństwach, które stają się wrażliwe wobec kwestii tolerancji i różnorodności. Zgodnie z tym, co głosi pewne znane przysłowie, *szukaliśmy wroga, którym okazaliśmy się my sami*. Naszym celem na ten moment jest opisać i zaprezentować główne trendy w tym obrębie patrząc jednocześnie w przyszłość aby móc dyskutować o sytuacji antysemickiej mowy nienawiści w Centralnej Europie, która znów staje się „poletkiem” dla demonów przeszłości.

Dlaczego jest to potrzebne?

Antysemityzm XXI wieku jest powiązany z tendencjami autorytarnymi i staje się kulturowym kodem odrzucenia liberalnej demokracji. Ostatnie badania antysemityzmu w Środkowej Europie nie są pozbawione judaizacji i skupiają się bardziej na kwestii uprzedzeń i stereotypów wobec Żydów - władze nie mają dostatecznych informacji na temat zakresu i złożoności tego zjawiska w społeczeństwie. Pomimo prawdziwej gotowości do przezwyciężenia “duchów przeszłości” w regionie, brak konsensusu w sprawie definiowania i sposobów gromadzenia danych prowadzi do zmniejszenia wydajności tych instytucji. Nasze propozycje w ramach projektu uzupełnią te braki w informacjach i ustandaryzują pogląd na antysemityzm w naszym regionie wraz z zaprojektowaniem i promocją internetowej bazy danych.

Antysemityzm w Środkowej Europie odgrywa znaczącą rolę we współczesnych czasach. Jednakże nie jest on postrzegany jako problem wielkiej wagi przez środkowoeuropejskie społeczeństwa - antysemityzm służy funkcji wykluczenia i dyskredytacji liberalnych elit, sprzyjających pluralizmowi i wielokulturowemu społeczeństwu. Tradycyjny antysemityzm basuje na judeofobii, nowoczesny zaś jest pełen “mrocznych” wierzeń i teorii spiskowych. To właśnie nowoczesne społeczeństwo stało się obiektem współczesnego antysemityzmu. Ono też “zaatakowało”, na mocy swoich wartości, tożsamość antysemityzmu

i samego ustroju liberalno-demokratycznego, który to umożliwił pełną integrację wszystkich grup społecznych i etnicznych.

Pod pojęciem antysemityzmu rozumiemy również uniwersalny substytut, który polega na obwinianiu Żydów lub częściej tych, którzy są podejrzewani o bycie nimi oraz cedowaniu nań odpowiedzialności za wszelkie niepowodzenia czy zawirowania polityczno-ekonomiczne (co prowadzi do snucia teorii spiskowych); jest to proces globalny i konstytuuje odrzucanie ustroju liberalno-demokratycznego. Z kolei forma neo-antysemityzmu służy jako oręż walki przeciwko otwartemu społeczeństwu. Antysemityzm XXI wieku jest powiązany z tendencjami autorytarnymi i staje się kulturowym kodem odrzucenia burżuazyjnego liberalizmu i nowoczesnego demokratycznego społeczeństwa. Współczesny antysemityzm jest ponadto źródłem refleksji nad ludzką mentalnością i gotowością do walki z wyobrażeniem Żyda schowanego za teoriami spiskowymi. Żydzi stają się konstruktem wyobrażeniowym, lecz sam antysemityzm jest jak najbardziej prawdziwy.

Antysemityzm w Europie Środkowej jest tylko jedną z wielu form nieintegracyjnego podejścia do tych, którzy są "inni". Sfera publiczna w Europie Środkowej jest etycznie taka sama jak główna część społeczeństw Europy Środkowej, zbudowana na zasadach plemiennych i wyłącznie etnicznych. Problem polega na tym, że liberalne reżimy demokratyczne opierają się na przekonaniu, że każdy powinien mieć szansę stać się częścią rdzenia we wszystkich aspektach życia - społecznym, społecznym, gospodarczym, kulturowym i symbolicznym. Nie-Żydzi stają się coraz częściej obiektami antysemityzmu, a zjawisko to odzwierciedla konspiracyjny charakter współczesnego świata. Antysemityzm w konsekwencji pełni pewne funkcje dla ludzi cierpiących z powodu różnych niepewności współczesnego świata, gdzie spójność społeczna zanika. Antysemityzm pomaga tym ludziom lepiej zrozumieć logikę współczesnego świata. Jest on zatem nierozdzielnie związany z nowoczesnymi konsekwencjami społecznymi wynikającymi z rosnącej mobilizacji społecznej, co z kolei sprawia, że coraz więcej izolowanych grup ludzi tworzy nowe, szersze i bardziej powiązane ze sobą sieci komunikacyjne.

Dla wielu badaczy i wykonanych przez nich analiz we wszystkich krajach Grupy Wyszehradzkiej kluczowy jest 1989 rok, który zweryfikował poziom zasięgu i wpływu postaw antysemickich. Można zatem stworzyć profil respondenta, który najprawdopodobniej będzie przejawiał postawy i wartości antysemickie. W krajach Grupy Wyszehradzkiej uprzedzenia, niechęć i dystans społeczny najczęściej można zaobserwować wśród osób starszych, robotników i osób o niższym wykształceniu pochodzących z gorzej wykształconych rodzin zamieszkujących mniejsze osiedla, a także u osób głęboko wierzących lub wywodzących się

z religijnych rodzin. Uprzedzenia wobec Żydów są rzadszym zjawiskiem w miastach, które podążają za zachodnimi wzorcami kulturowymi (Bratysława, Budapeszt, Praga, Kraków).

„Antysemityzm nie ma żadnych korzeni historycznych, politycznych, ani z pewnością filozoficznych. Antysemityzm to choroba”.

Daniel Barenaim

Osoby o antysemickich uprzedzeniach wśród społeczności krajów Grupy Wyszehradzkiej można odróżnić na podstawie kilku cech czy nastawienia do pewnych wartości. Są sfrustrowani postępowaniem po 1989 roku i bardziej pesymistyczni w stosunku do przyszłości, przejawiają także sentyment wobec poprzedniego systemu. Muszą stawić czoła zjawisku „otwartych drzwi”, czyli obawom związanym z otwieraniem się na świat, co przejawia się strachem przed wpływami USA czy odnotowaniem utraty tożsamości narodowej przez Niemcy na rzecz wstąpienia do Unii Europejskiej. Znacząco wysoki jest także poziom braku zaufania w stosunku do UE czy NATO. Związek między antysemityzmem i postawami zamknięcia w stosunku do zachodniego świata jest rezultatem długofalowej, ideologicznej walki przeciwko „międzynarodowemu centrum żydowskiemu” czy wobec konspiracji Syjonistów i imperialistycznej potęgi. Możliwe jest znalezienie w ich postawach silnego antyamerykanizmu i ogólnych postaw anty-zachodnich. Czują się politycznie niepewni i zagrożeni, martwią się porażką swoich politycznych przedstawicieli i ich niezdolnością do reprezentowania interesów zwykłych obywateli. Pojawia się także zwątpienie w działalność instytucji legislacyjnych czy państwowych. Wykazują tendencje autorytarne i pożądamy charyzmatycznego lidera, który zaprowadzi ład w społeczeństwie. Czują socjalne i ekonomiczne niebezpieczeństwo oraz pesymistycznie patrzą na swoje możliwości bycia częścią społeczeństwa rządzącego się twardymi regułami reformy ekonomicznej. Reagują na wszystkie potencjalnie negatywne efekty, poczynając od wzrostu społecznego zagrożenia, skończywszy na zagarnięciu kapitału przez najbogatszych ludzi biznesu, kosztem biedniejszej większości obywateli. Nie wierzą w swój potencjalny sukces na rynku pracy opierający się na indywidualnym podejściu. Spoglądają wobec bardziej powściągliwego podejścia do zasad demokracji, praw człowieka i obywatela. Są mniej tolerancyjni wobec innych narodów, co może ukazywać przykład postaw słowackich wobec Węgrów i odwrotnie.

Antysemityzm w krajach V4 pełni obecnie rolę wykluczania określonych rodzajów władzy w życiu społecznym i politycznym dzięki wspomnianym spiskom i przesłankom. Niepewność związana ze zmianą współczesnego społeczeństwa w postmodernistyczne, przemysłowe, postindustrialne w połączeniu z procesem globalizacji, podkreśla koegzystencję skrajności z obu stron spektrum politycznego, szczególnie w stosunku do Żydów. Szybkość zmiany stanowiska z prawej strony na lewą można było zatem dość często obserwować. Antysemityzm w wielu wymiarach staje się zweryfikowaną konstrukcją i sposobem na prowadzenie prawdziwych dyskusji na temat przyszłości kraju oraz niebezpiecznych czy fałszywych idei. Dlatego wymiar tego zaczyna być problemem dla całego społeczeństwa państw Grupy Wyszehradzkiej, co komplikuje sytuację i powstrzymuje kraje przed całkowitym przeobrażeniem w państwa liberalno-demokratyczne.

Definicja robocza

Robocza definicja antysemityzmu na potrzeby tego raportu jest używana przez Międzynarodowy Sojusz Pamięci o Holokauście (IHRA). Celem tej roboczej definicji jest dostarczenie praktycznych wskazówek, w jaki sposób identyfikować występkę i gromadzić dane, a także przedstawienie konkretnych przykładów antysemickiej mowy nienawiści. Antysemityzm to sposób widzenia Żydów, który skutkuje przejawami nienawiści wobec nich. Werbalny i fizyczny antysemityzm skierowany przeciwko tej grupie, osobom o nieżydowskim pochodzeniu czy ich dobrom, przeciwko społecznościom żydowskim, instytucjom i społecznościom religijnym. Ta nienawiść może być także skierowana przeciwko władzom Izraela. Antysemityzm bardzo często łączy Żydów z teoriami spiskowymi dotyczącymi działania na niekorzyść ludzkości. Są oni także obwiniani o wszelkie niepowodzenia na różnych płaszczyznach. Nienawiść może się przejawiać w retoryce, słowie pisanym, formach wizualnych i innych działaniach.

Przykłady współczesnych form manifestowania antysemityzmu:

- ❖ Usprawiedliwianie morderstw na Żydach lub ich krzywdzenia argumentami zaczerpniętymi z radykalnych ideologii lub fanatyzmu religijnego;
- ❖ Używanie fałszywych, dehumanizujących i demonizujących stereotypów Żyda

- ❖ Rozpowszechnianie mitu o światowym judaizmie i jego kontroli nad mediami, gospodarką, rządami państw i innymi instytucjami w odniesieniu do osób indywidualnych jak i całych zbiorowości żydowskich;
- ❖ Obwinianie Żydów za przestępstwa popełnione przez osoby pochodzenia nieżydowskiego;
- ❖ Przeczenie istnieniu Holocaustu oraz zasięgowi tej historycznej tragedii;
- ❖ Oskarżanie Żydów i państwa Izraela o wykreowanie Holocaustu i wyolbrzymianie jego znaczenia;
- ❖ Oskarżanie Żydów o uprzywilejowanie państwa Izrael i światowego żydostwa;

Z drugiej strony, bieżąca debata akademicka nad antysemityzmem nie skupia się w pierwszej kolejności na Żydach i ich sprawach. Pojęcie antysemityzmu w rzeczywistości bardziej przysłania to zjawisko, niżli je eksponuje (Schäfer: 1997). Jest ono w stanie powiązać wszystkie teorie na temat uprzedzeń i stereotypów. Uniwersalizm antysemityzmu jako specyficznego typu nienawiści polega na jego zdolności do przystosowania się we wszystkich kulturach świata, okresach historycznych i społeczeństwach, bez względu na ich poziom zdemokratyzowania.

STAN BADAŃ NAD ANTYSEMITYZMEM W LITERATURZE ŚRODKOWO-EUROPEJSKIEJ

We wszystkich czterech kraje Europy Środkowej - na Słowacji, w Polsce, Czechach i na Węgrzech, publikuje się książki, artykuły i badania opinii na temat antysemityzmu czy tematy z nim związane. Najbardziej obszerna literatura została stworzona w Czechach, na podstawie dotychczasowych badań.

Porównania stały się powszechną praktyką pośród krajowych raportów i literatury w ogóle. Zapewniają nie tylko możliwość spojrzenia na więcej krajów w tym samym czasie, ale także uwzględniają specyfikę okresu czasowego w ciągu historii danego kraju. Dla przykładu, w Polsce ocena bazyje na wizerunku Żydów w oczach Polaków z czasów II wojny światowej. Republika Czeska przeprowadziła badanie porównawcze z Francją na temat wzrostu antysemityzmu, a także na temat tego, na ile bezpiecznie czują się Żydzi w Czechach. Podstawą do tego był monitoring prowadzony od 2013 roku, a badanie ukazujące antysemityzm przeprowadzono między 1989 a 2012 rokiem.

Jedynym krajem, który stworzył poradnik, jak rozwiązywać problem związane ze współczesnym antysemityzmem były Czechy. Jednakże przewodnik dla władz ukazujący, jak wykrywać mowę nienawiści został stworzony w Polsce. Wiele krajów skupia się na różnych wymiarach antysemityzmu. Pewien węgierski artykuł porównuje trzy rodzaje antysemityzmu: konspiracyjny, wtórny oraz nowoczesny.

Uprzedzenia to także powszechny temat rozważań w węgierskiej literaturze. Przepęstwa motywowane nienawiścią i sama mowa nienawiści są monitorowane nie tylko na Węgrzech, ale także w Czechach i w Polsce. Sympatie i antypatie Czechów wobec Żydów są również dogłębnie przestudiowane.

Słowaccy autorzy pozostają szczególnie aktywni na polu akademickim, za sprawą wielu prac licencjackich i magisterskich dotyczących pośrednio lub bezpośrednio zagadnienia antysemityzmu. Także Komisja Europejska podejmuje znaczące działania w kwestii monitoringu percepcji antysemityzmu i zwraca szczególną uwagę na integrację mniejszości w całej Unii Europejskiej. Integracja to także osobny temat w literaturze polskiej. Co szczególnie odnotowano, to fakt, że niezbędne jest szersze spojrzenie na antysemityzm, także przez pryzmat współczesnego jego wymiaru oraz wpływu mediów w podsycaniu teorii spiskowych. Fake newsy i mistyfikacje pozostają szczególnie trudne do odróżnienia bez poświęcenia im wystraszającej ostrożności i skupienia.

KATEGORYZACJA ANTYSEMICKICH DZIAŁAŃ W EUROPIE ŚRODKOWEJ

Rosnąca liczba postaw antysemickich jest widoczna nie tylko w Środkowej Europie, ale także wewnątrz Unii Europejskiej czy poza jej granicami. Dla przykładu, ostatnie raporty opublikowane w 2018 roku przez Narodowy Komitet Doradczy do Spraw Praw Człowieka we Francji ukazały, że przypadki antysemityzmu wzrosły o ponad 70% w porównaniu do poprzedniego roku. Podobna sytuacja dotyczy Niemiec, gdzie przestępstwa wymierzone w Żydów, w tym mowa nienawiści, wzrosły o 20% w 2018 roku w porównaniu do 2017. Jednakże obecnie żyjemy w erze digitalnego globalizmu, epoce mediów społecznościowych, gdzie człowiek może pozostać anonimowy, jeśli odczuwa taką potrzebę i wiele z takich działań przeniosło się do wirtualnej rzeczywistości. Internet zapewnił nie tylko wolność wypowiedzi wprowadzając ją na zupełnie nowy poziom, ale także pozwolił ludziom na wyrażanie nienawistnych odczuć bez ponoszenia konsekwencji. Nawet jeśli istnieją przestępstwa motywowane nienawiścią, nie są zwykle odnotowywane w Unii Europejskiej, dlatego oficjalne dane mogą od tych spostrzeżeń znacznie odbiegać. Nie możemy jednak ignorować faktu, że antysemickie nastawienie w Europie rośnie. Co więcej, najnowsze badanie przeprowadzone w 14 krajach opublikowane przez Ligę Przeciw Zniesławieniom jasno dowodzi, że postawy antysemickie nie są obce obywatelom państw Europy Środkowej i Wschodniej. Większość ankietowanych

wykazała się wiarą w stereotypy dotyczące problemów gospodarczych oraz przekonania, że naród żydowski jest bardziej lojalny wobec Izraela niż wobec kraju, który aktualnie zamieszkuje. Respondenci uważają także, że temat Holocaustu zbyt zaprzęta uwagę Żydów, a debata publiczna jest nim przesycona.

Typy

Antysemityzm może się przejawiać w różnoraki sposób. Najbardziej powszechnymi praktykami są ataki fizyczne, słowne, groźby, dokuczanie, niszczenie mienia, mowa nienawiści szerzona drogą on-line, nierówne traktowanie czy tworzenie graffiti oraz innych materiałów wizualnych. Aby móc skategoryzować stan badań nad antysemityzmem nawiązując do wyżej wymienionych typów, użyliśmy oficjalnie dostępnych danych „FRA Antisemitism Overview“ dla Unii Europejskiej w latach 2008-2018, które stało się dostępne dopiero od listopada 2019 roku. FRA zbiera dane od 28 państw członkowskich, jednakże niektóre z nich nie są oficjalne, dlatego nie są gromadzone przez narodowe agencje zajmujące się tą tematyką czy agencje niebędące częścią wymiaru sprawiedliwości lub poszczególnych ministerstw. Nieoficjalne dane są dostępne na stronach organizacji obywatelskich, które zajmują się tym tematem wewnętrznymi badaniami i aktywnością na tym polu, jednakże nadal dostrzegamy braki w zbieranym materiale, szczególnie jeśli chodzi o Słowację i Polskę, gdzie można znaleźć jedynie liczbę osób pociągniętych do odpowiedzialności za antysemickie przestępstwa. Jak już zostało wspomniane powyżej, większość incydentów nie jest zgłaszana, dlatego dostępne szacunki nie są precyzyjne. Dla przykładu, w 2018 roku oficjalnie odnotowano jedynie siedem przestępstw dokonanych na tle nienawiści do Żydów w Słowacji, 32 na Węgrzech, 15 w Czechach, a w kwestii Polski nie ma dostępnych żadnych danych na ten temat, czy to ze źródeł oficjalnych czy nieoficjalnych. Ogólnie możemy podzielić antysemickie incydenty zgodnie z podanymi niżej kategoriami.

- ❖ Ataki fizyczne
- ❖ Nękanie i groźby
- ❖ Akty wandalizmu
- ❖ Mowa nienawiści

Atak fizyczny to forma przemocy wobec innej osoby, której celem jest zranienie fizyczne. Istnieją pewne raporty na temat fizycznej przemocy na tle antysemitycznym w Centralnej Europie za rok 2018. Jako przykład może posłużyć atak w Pradze w kwietniu, podczas którego pracownik hotelu został zaatakowany przez innego, nowego pracownika okrzykiem: *„żydowskie skurwysyny, pierdolcie się!”* lub incydent z Polski z bieżącego roku, kiedy to kilku Izraelczyków zostało zaczepionych przez arabskojęzyczną grupę, która zapytała ich o pochodzenie. Po przyznaniu się do bycia Izraelczykami, zostali fizycznie zaatakowani w akompaniamencie okrzyków *„jebać izraelczyków”*.

Groźby, nękanie, wyzwiska to kategoria, w której zawierają się przejawy pisemnych lub słownych gróźb wobec społeczności żydowskiej lub osób z nią powiązanych. Forma tego typu działań rozciąga się od personalnych kontaktów do komunikacji e-mailowej. Jako zagrożenie należy tutaj postrzegać także oświadczenia o zamiarze zadawania bólu, obrażeń lub uszkodzeń oraz innych wrogich działań wobec kogoś, kto się zemści za to, co zostało zrobione lub nie. Pod pojęciem niepokojenia rozumiemy powtarzające się akty i przypadki dokuczenia, przeszkadzania, dręczenia czy zbędnego kłopotania. Znieważanie zaś to zachowanie, które obnaża brak szacunku lub pogardę. Granica między tymi trzema przejawami jest bardzo cienka i czasami trudno je rozróżnić. Przykładem na taki stan rzeczy jest tegoroczne oskarżenie reprezentantki brytyjskich Żydów o kłamstwo motywowane politycznym interesem, przez jednego z ministrów węgierskiego rządu. W odpowiedzi na wyrażany niepokój w związku z antysemityzmem, padło bowiem stwierdzenie, aby reprezentantka zajęła się „swoimi sprawami”.

Wandalizm to działania opierające się na dewastowaniu mienia publicznego bądź prywatnego, poprzez działania takie jak graffiti zamieszczane na czyjejś nieruchomości. W lipcu 2019 roku żydowski cmentarz w południowej Polsce został zdewastowany miesiąc po ponownym poświęceniu, a dwa i pół roku po renowacji. *“Żydzi jedzą dzieci. Jadowniki jedzą Żydów”* to hasło które zostało wymalowane na ogrodzeniu cmentarza we wsi Jadowniki pod Tarnowem.

Mowa nienawiści obejmuje wiele form ekspresji, nawoływania, promowania czy usprawiedliwiania nienawiści, przemocy i dyskryminacji wobec osoby lub grupy osób z różnych powodów. Obecnie wzrasta tendencja do prezentowania poglądów antysemickich w internecie, szczególnie zaś w dyskusjach pod nowymi artykułami lub postami w mediach społecznościowych. Za przykład służy Słowacja, gdzie antysemicka mowa nienawiści funkcjonuje nie tylko w prywatnych relacjach, ale także w debacie politycznej. Anton Grňo (okręgowy reprezentant parlamentarnego ugrupowania ĽSNS w kilku słowackich miastach), opublikował na swoim facebookowym profilu następujący status: *“Obywatel Kiska zaprosił ostatnio kozę, teraz społeczność żydowską. Chciałbym tylko ostrzec zdrajcę, że zło nie kryje się za Bogiem czy narodem, ale za takim szczurem, jak on sam. A zło rozprzestrzenia się po Słowacji za sprawą żydowskiej społeczności i ich żądań, nakazów i zakazów respektowania naszej historii i naszego narodu. Pozbądźmy się zła!”*.

Graffiti “Żydzi jedzą dzieci. Jadowniki jedzą Żydów”. Jadowniki to wieś pod Tarnowem

Cele

Wcześniej wspomniane kategorie mogą także pomóc w rozdzieleniu incydentów ze względu na to, do kogo były adresowane. Te przypadki mogą być wyrażane w sposób ogólny lub wobec konkretnej osoby. Niestety nie ma dostępnych danych pozwalających na mapowanie antysemickich incydentów, możemy jedynie skorzystać z ograniczonych danych z Czech, które takie wartości udostępniają. W 2018 roku w Czechach zostało odnotowanych 95.4% antysemickich występów, które nie były adresowane do nikogo bezpośrednio, a celem ataku stała się ogólnie społeczność żydowska. Niewielka liczba tych działań obrała za cel fizyczne ataki na Żydów lub ich mienie (4.6%).

ogólne

Przykład wandalizmu na cmentarzu żydowskim w Mysłowicach
końca

personalne

“Nie pozwolimy Sorosowi śmiać się do

Ideologia

Jedna z typowych cech antysemityzmu, która nie jest powiązana z jedną, konkretną ideologią, lecz z kilkoma, formuje kompletnie różny zakres spektrum politycznego, często konkurującego ze sobą. Jednakże wygląda na to, że spora część z nich znajduje w Żydach punkt porozumienia. Problem z kategoryzacją antysemickiej nienawiści w nawiązaniu do ideologii bazuje na braku dowodów, z jakiego źródła ona pochodzi - strona internetowa, media czy własna ideologia osoby rozprzestrzeniającej antysemicką mowę nienawiści.

Prawicowi ekstremiści: wszystkie incydenty zaistniałe na różnych płaszczyznach, przemowy, strony internetowe i media społecznościowe partii prawicowych. Partie te są przekonane o supremacji wybranych narodów i głoszą mowę nienawiści nie tylko w stosunku do Żydów, ale w stosunku do innych mniejszości, jak chociażby uchodźcy, Romowie, społeczność LGBT.

Często używają symboliki nawiązującej do faszyzmu lub nazizmu. Są wspierane przez konspiracyjne i prorosyjskie media, a także mogą liczyć na wsparcie we wszystkich czterech krajach. W marcu 2017 roku członkowie prawicowej grupy „Ruch Młodzieżowy 64 krajów” nagrali film, jak dokonują malunku za pomocą spreju „*Stop Operacji Soros*” na ścianach budynków Budapesztu oraz otaczających je chodnikach. Na stronie internetowej grupy, gdzie sami określają się jako „ekstremalnie prawicowi”, Legio Hungaria ogłosił, że marsz był *“holdem dla naszych poprzedników, którzy walczyli przeciwko opresyjnemu, czerwonemu terrorowi, a zarazem protest przeciwko dalszemu rozprzestrzenianiu się nowych idei lewicowych”*.

Lewicowi ekstremiści: z przypadkami tymi głównie są powiązani ruchy komunistyczne i anarchistyczne lub aktywiści z organizacji pozarządowych wspierających takie idee. Treści przezeń głoszone najczęściej ograniczają się do krytyki państwa Izrael. W maju 2018 roku na oficjalnej stronie internetowej Unii Młodych Komunistów Czechosłowacji napisano: *„Ani ja, ani nawet Unia, której jestem członkiem, której to honor być członkiem, ani ja, ani czeskie związki klasowe nie ustąpią tej ciszy, która się niesie przez ten cały czas po tym jak Izrael przyznał się do pewnych działań terrorystycznych, przestępstw przeciwko ludzkości, czy innych aktów ludobójstwa. Nie damy się uciszyć podczas kolejnych ludobójczych aktów oczyszczania terenów Palestyny, budowania nielegalnych osad, wypierania pierwotnej populacji, zastraszania, agresji i morderstw. Przypadek ofiary ostatniej masakry w Gazie, 21- letniej pielęgniarki Razan al Najar, zamordowanej przez izraelskich bojowników za pomocą dwóch strzałów w plecy podczas, gdy pomagała ona rannym, jest tak przestępczy i naganny jak sam Izrael”*.

Islamiści: te przypadki mają głównie podłoże religijne. W Europie Środkowej nie ma zbyt wielu Muzułmanów, a żyjąca tam niewielka społeczność uważana jest za bardzo spokojną, więc na tym terenie nie występuje raczej zjawisko antysemityzmu ze strony Muzułmanów. Treści koncentrują się przede wszystkim wokół suwerenności Izraela.

Ultra-konserwatywny katolicyzm: tego typu incydenty to indywidualna działalność niepodyktowana potrzebą czy nawoływaniem wspólnoty Kościoła Katolickiego. Są one bardzo często oparte na powszechnych stereotypach, nienawiści wobec różnych religii i na konspiracji. Jako przykład można przytoczyć przemowę polskiego biskupa Andrzeja Jeża, którą wygłosił w Tarnowie w 2018 roku. Obwinił w niej Żydów o wykorzystanie Kongresu

Syjonistycznego około 100 lat temu do spisku przeciwko chrześcijaństwu i służącemu potępieniu Kościoła Katolickiego.

Płaszczyzny dezinformacji: to przypadki odnotowane na różnych stronach internetowych, platformach czy mediach społecznościowych parających się dezinformacją. Publikowane przez nie historie często bazują na stereotypach, dawnych historiach i przemowach bez przytaczania oryginalnego kontekstu, a także budzących wątpliwości materiałach audio i wideo. Tego typu platformy często bazują na ekstremistycznych ruchach prawicowych i lewicowych. Przed ostatnimi wyborami prezydenckimi na Słowacji, słowacki magazyn spiskowy „Zem a Vek”, opublikował na swojej stronie artykuł pod tytułem: *„Normalni ľudie musiať trzymať się razem, aby pokonať podstępne zlo”*. Tytuł ten jest o tyle wątpliwy, o ile zdjęcie obecnej Pani Prezydent, którego użyto, sugeruje jej żydowskie oblicze, ze względu na kształt nosa polityk.

ZEM a VEK Udalosti ▾ Magazín ▾ Video Časopis ▾ E-shop Klub ZEM & VEK Podporte Fond Sofian GDPR Účet ▾

Normálni ľudia sa musia zomknúť, aby v sobotu porazili neslušné zlo

Foto: archív

1. Dá sa celkom presne predpokladať, kto vyhrá voľby (3 601)
2. Normálni ľudia sa musia zomknúť, aby v sobotu porazili neslušné zlo (2 550)
3. O Slušné Slovensko nie je záujem. Robí volebnú kampaň Čaputovej, v židovských kostoloch (1 904)
4. Kiska sa vyfarbil (1 062)
5. Prihovor Štefana Harabina k slovenskému národu (796)
6. SLOVO CHLAPA (758)
7. Je Čaputovej kampaň financovaná zo špinavých peňazí? (637)
8. KANDIDÁT Z VÔLE ĽUDU (502)
9. Kto v skutočnosti sú ľudia okolo strán Spolu a Progressívne Slovensko (476)
10. Mainstreamoví „presťitúti” sa tvária, že nepoznajú oficiálnu správu OSN o Venezuele (445)

Nájdete nás:

Prezydent Republiki Słowacji Zuzana Čaputová w spiskowym magazynie Zem a Vek z fałszywym “żydowskim” nosem

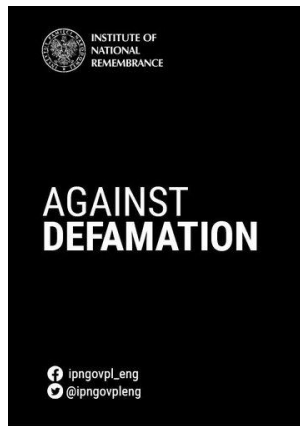
Kontekst

Antysemityzm jest często napędzany przez wiele czynników, a jego kontekst nie zależy od jednej kategorii wypowiedzi. Często też nie można ustalić, czy dany incydent umotywowano stereotypami, uprzedzeniami, ruchami współczesnego antysemityzmu czy negowaniem Holocaustu. Kontekst może być czynnikiem kluczowym przy odnotowywaniu przypadków antysemityzmu, gdzie ważną rolę pełni klarowna kategoryzacja głównego kontekstu danej sprawy.

Agresja fizyczna: to takie przypadki, których celem jest fizyczne zranienie jednostki lub grupy. Przykłady tego typu działań zostały już przytoczone w niniejszym raporcie.

Groźby czy pochwała i usprawiedliwianie ataków fizycznych: kategoria ta zawiera usprawiedliwienia dla morderstw na Żydach, szczególnie w czasach II wojny światowej, ranienia ich, wzywanie do zmasowanych akcji przeciwko nim lub groźby czy inne formy znęcania w imię ekstremistycznych ideologii. W październiku 2018 roku, na Uniwersytecie Ekonomii i Administracji wykładano przedmiot o nazwie *Sekretne Organizacje*. Jednym z elementów zajęć był wykład pt. *Starsi Syjonu*. Uniwersytet przyznał, że było to nieporozumienie, a wykład został usunięty z programu zajęć.

Kłamstwa, dehumanizacja, wulgarne lub stereotypiczne twierdzenia i teorie spiskowe: incydenty umotywowane stereotypami, uprzedzeniami i negatywnymi postawami wobec Żydów, przy użyciu dehumanizujących i demonizujących porównań przy użyciu zarówno typowych przedstawień Żyda, jak i pewnych wydarzeń czy całej społeczności żydowskiej. Niedawno w Polsce profesor Daniel Blatman przywołał tzw. "KL Warschau hoax" w obronie polskich władz. Jego argumenty dotyczyły tego, że polski rząd nie może powziąć odpowiedzialności za działania garstki antysemitów rozprzestrzeniających fałszywe informacje na temat „sekretnego” niemieckiego obozu śmierci w polskiej stolicy - oszustwo stworzone po to, aby podsycić niechęć wobec Żydów i podważyć istotę Holocaustu.

 HAARETZ

"...If there is truly a guilty side regarding the whole lie of the annihilation by gas in the Warsaw concentration camp – it is Wikipedia, which is not dealing properly with all kinds of contemptible people who succeed in posting stories and lies in its pages that have a clear purpose: to distort and deny the Holocaust."

**Daniel
Blatman**

Wsparcie Daniela Blatman w sprawie „KL Warschau hoax”

Zaprzeczanie faktom, zasięgowi i mechanizmowi działania Holocaustu: przypadki z tej kategorii dotyczą przede wszystkim zaprzeczaniu w temacie zasięgu Holocaustu i intencji się za nim kryjących. Zawierają one także ćwiczenia dla niemieckich żołnierzy i innych oficjeli mierzących się z zagadnieniem obozów śmierci. To zaprzeczanie istnieniu komór gazowych, albo twierdzenie, że Holocaust nigdy się nie wydarzył i został wymyślony przez Żydów. Podczas prezentacji projektu *Zapomniana Słowacja*, który zawiera dyskusję z ocalałym z Holocaustu, pewien młody student przyznał, że nie wierzy w istnienie Holocaustu, a Żydzi umierali z powodu głodu i złego zarządzania państwem ze strony Niemców, na pewno nie z powodu masowych mordów. Wideo to zyskało sporą popularność w sieci, szczególnie wśród młodych ludzi sympatyzujących z ruchami prawicowymi na Słowacji.

Nowy antysemityzm: kategoria obejmująca przypadki bazujące na przekonaniu, że Żydzi nie mają prawa do samostanowienia. Osoby głoszące tego typu przekonania posługują się stereotypami w stosunku do Izraela lub obwiniają Żydów za działania państwa. Węgierski magazyn biznesowy Figyelo opublikował niedawno na swojej okładce zdjęcie szefa Węgierskiej Federacji Żydowskiej otoczonego przez unoszące się w powietrzu paragony. Narracja ta zakłada, że szef tej organizacji Andras Heisler był zaangażowany w sprawę domniemanego niewłaściwego zarządzania finansami.

Media

Antysemicka mowa nienawiści jest współcześnie obecna w różnych rodzajach mediów. Jednakże tego typu postawy są w znacznej części elementem teorii spiskowych, a są szczególnie ugruntowane w przestrzeni mediów społecznościowych, gdzie tego typu idee masowo się rozprzestrzeniają wśród swoich zwolenników.

Osobista konfrontacja: przypadki te określane są jako fizyczne lub słowne ataki na osoby lub grupy. Przykłady tego typu działań zostały już przytoczone w niniejszym raporcie.

Sfera publiczna: celem antysemityzmu jest wywarcie wrażenia na szerokiej publiczności i sympatykach, nie jest używany do bezpośredniej konfrontacji z Żydami bądź całymi społecznościami. Do tej kategorii możemy zaliczyć przemowy, demonstracje, wykłady, seminaria, ale także graffiti i inne materiały wizualne dostępne w przestrzeni publicznej. W maju 2019 roku, podczas konferencji prasowej w parlamencie, kandydat polskiego prawicowego ugrupowania Konfederacja powiedział: *“Imperium amerykańskie jest tutaj politycznym i wojskowym narzędziem żydowskiego szantażu przeciwko Polsce.”*

Listy i maile: władza definiuje te przypadki jako adresowane do osób indywidualnych, firm, osób publicznych lub organizacji pozarządowych. Często nie są one odnotowywane, stąd też braki w przykładach z tej kategorii.

Media drukowane: źródło to nie jest głównym w kwestii antysemityzmu w Środkowej Europie. Jednakże można wymienić kilka przypadków dla tej kategorii. W maju 2018 roku w czeskim wydaniu newsów Lidové noviny wydrukowano artykuł pt. *Największy błąd Stalina*. Autor używa retoryki typowej dla nowego antysemityzmu postulując: *"Po 70 latach należałoby zapytać, czy nie powinniśmy się wstydzić swojego wsparcia dla państwa żydowskiego. Ponieważ dzięki temu wsparciu powstało wojujące państwo, które destabilizuje wszystkie regiony. Państwo, które mimo 70 lat swojego istnienia nie znalazło swojego modus vivendi w stosunku do swoich najbliższych sąsiadów. Państwo, którego nie zawstydzą zastrzelenie 60 nieuzbrojonych protestujących, w tym dzieci, tylko dlatego, że próbowali wspiąć się na drut kolczasty."*

Poster opublikowany na stronie internetowej hrot.sk

Internet: ta kategoria jest najszersza jeśli chodzi o rozprzestrzenianie antysemityzmu. Zawiera artykuły i dyskusje pod nimi, materiały audio i wideo masowo udostępniane w mediach społecznościowych. Dla przykładu, na Słowacji istnieje wiele witryn oraz profile w social mediach (np. strona hrot.sk) udostępniających informacje, pełne oskarżeń w kierunku organizacji pozarządowych o współpracę z Sorosem, która ma na celu polityczną i ekonomiczną destabilizację Słowacji.

JAKIE SĄ TENDENCJE W OBSZARZE ANTYSEMITYZMU W ŚRODKOWEJ EUROPIE?

Ostatnie wyniki badań organizacji FRA na temat antysemityzmu powodują wzrost nie tylko głównych obaw, ale także ukazują główne zagrożenia i ograniczenia w walce z wszelkimi rodzajami antysemityzmu. Najbardziej niepokojące są wysokie dane liczbowe dotyczące Żydów - ponad 85% europejskich Żydów postrzega antysemityzm jako największe społeczny i polityczny problem w swoim kraju, a tego typu postrzeganie ma wielki wpływ na sposób ich funkcjonowania na terenie UE. Badanie ponadto ukazało, że:

- a) 89% Żydów postrzega antysemityzm jako najbardziej problematyczną kwestię w mediach społecznościowych czy internecie w ogóle;
- b) 28% respondentów padło ofiarą przemocy na tle antysemickim;
- c) 79% Żydów, którzy doświadczyli antysemickiej przemocy w ciągu ostatnich 5 lat nie zgłosiło swojego problemu policji ani innej organizacji;
- d) 34% badanych unika żydowskich wydarzeń, miejsc i społeczności ponieważ nie czuje się w takich warunkach bezpiecznie;
- e) 38% przyznało się do emigracji z powodu niedostatecznego poczucia bezpieczeństwa;
- f) 70% uważa, że krajowe działania na rzecz przeciwdziałania antysemityzmowi są bezskuteczne.

„Martwię się o światowy wymiar antysemityzmu - nie z powodu tego, że to szkodliwa idea, która pochodzi od złych ludzi, ale dlatego, że urasta do rangi wyzwania dla globalnego porządku”.

Timothy D. Snyder

Historia nauczyła nas, że bez względu na to czy jesteś faszystą, komunistą, religijnym indywidualistą, ateistą, wyznajesz poglądy lewicowe lub prawicowe, a także mimo ideologicznych i politycznych różnic między ludźmi, jedno należy przyznać ponad podziałami - Żydzi powinni mieć tyle samo przestrzeni w społeczeństwie, co wszyscy inni obywatele. Natomiast historia antysemityzmu w Środkowej Europie nie kończy się na Holocauście, a

patrząc na ostatnie wyniki, staje się to zjawisko nawet bardziej obecny. Uniwersalny wizerunek wroga był wykorzystywany w praktykach totalitarnych wszystkich reżimów niedemokratycznych w tym regionie.

Wszystkie kraje rozpoczęły w 1989 roku proces transformacji ustrojowej. Demokratyzacja uwarunkowała przestrzeń dla aktywności sił politycznych o różnych orientacjach ideologicznych, także dla reprezentantów autentycznego, krajowego antysemityzmu.

Dyskurs polityczny

Nawiązując do ostatniego raportu organizacji FRA, antysemityzm staje się coraz bardziej powszechny. Kogo należy za to winić? Można zaobserwować więcej czynników, które moglibyśmy przewidzieć, ale odpowiedzialność spoczywa przede wszystkim w rękach naszych przedstawicieli krajów europejskich, którzy często stają się „tubą” dla poglądów antysemitycznych. Region Środkowej Europy (w szczególności Węgry) staje się ojcem założycielem nowego antysemityzmu atakującym Żydów (i nie-Żydów) za ich otwartość umysłu i liberalne poglądy.

Mowa tutaj także o rewolucji kulturalnej, która staje się coraz bardziej popularna w regionie i wszystkie kraje (niektóre trochę więcej, inne trochę mniej) zmieniają swoje narracje w stosunku do swojej przeszłości oraz idei liberalnej demokracji, jako systemu wspierającego prawa mniejszości w stosunku do woli większości. Viktor Orban i Robert Fico próbują przekonać swoich potencjalnych wyborców, że ukryta sieć dowodzona przez George’a Sorosa próbuje dokonać rewolucji, aby zmienić charakter państwa (przypadek Słowacji) czy ściągnąć miliony imigrantów z Afryki i Azji (przypadek Węgier). Głównym celem kampanii

wymierzonej w Sorosa jest promocja anty-liberalizmu i tak zwanej kulturalnej kontrrewolucji. Nasze demokratyczne społeczeństwa są zbyt słabe, aby powstrzymać autorytarne tendencje, które niszczą liberalny system. Słaby poziom zaufania do instytucji politycznych oraz rozczerowanie kapitalizmem i demokracją osłabiają całą prodemokratyczną kontrrewolucję kulturową.

Fake newsy i teorie spiskowe

Siła dezinformacji nigdy nie była tak mocna, jak w ostatnim okresie, a też coraz bardziej kształtuje program polityczny i zachowanie krajów demokratycznych, począwszy od postaw i narracji wobec organizacji międzynarodowych lub rzeczywistego kryzysu społecznego. Wraz z rozprzestrzenianiem się dezinformacyjnych teorii spiskowych stają się one nową siłą polityczną populistycznej, alternatywnej polityki i nieliberalnych elit. Teorie spiskowe zakorzeniły się w Europie Środkowej na początku nowego okresu demokratycznego po 1989 roku, kiedy to zamrożony system komunistyczny otworzył puszkę Pandory dla wszystkich, a zaufanie do głównych mediów i polityków okazało się słabe. Według ostatniego badania Globsec (2018 r.) na temat spisku myślenie antysemityczne jest nadal dość powszechne w regionach Europy Środkowej. Na przykład 52% Słowaków zgadza się z antysemitycznym stwierdzeniem, że Żydzi mają dużą władzę i kontrolę nad wieloma rządami na całym świecie. 39% Polaków i 38% Węgrów uważa podobnie, tylko Czechy nie zgodziły się ze stwierdzeniem o konspiracji - 67% społeczeństwa. Co ciekawe, większość Słowaków całkowicie zgadza się z najbardziej popularnymi spiskami. Po pierwsze, że tajna grupa dąży do ustanowienia totalitarnego porządku światowego (53% Słowaków), a po drugie, że ataki terrorystyczne z 11 września zostały zaplanowane i przeprowadzone przez rząd amerykański (41% Słowaków). Żydzi są nie tylko winni ustanowienia nowego porządku totalitarnego, ale w obecnych wydarzeniach obwiniani są o organizację kryzysu migracyjnego w celu zniszczenia kultury europejskiej (na przykład ta sama narracja jest wykorzystywana przez zwolenników Trumpa w kierunku fał migracyjnych opłacanych przez Sorosa). Islamizacja Europy przez Żydów także nie jest niczym nowym. Te same narracje o niszczeniu kultury europejskiej były widoczne nie tylko w Czechach, ale również w Polsce, gdzie zakończyły się we Wrocławiu w 2015 roku spaleniem wizerunku Żyda.

Najbardziej dyskutowanym tematem medialnym, jeśli chodzi o spisek antysemityczny, jest lojalność elit politycznych, zamożnych biznesmenów wobec Izraela i USA, a nie wobec własnego kraju. Było to wykorzystywane i nadużywane ogromną ilość razy w naszym

regionie, od obwiniania Jana Fishera, kandydata na prezydenta, że nie jest lojalny wobec Republiki Czeskiej, z powodu jego żydowskiego pochodzenia, po byłego prezydenta Andreja Kiskiego, który został obwiniany za przeprowadzenie zamachu stanu przeciwko rządowi Fico i za silne więzi z George'em Sorosem.

WNIOSKI

Podsumowując obecny stan badań nad projektem, odkryliśmy, że antysemityzm jest dominującym problemem, widocznym i obecnym we wszystkich krajach wyszehradzkich, a także w całej Europie. Zmiany w postawach większości ludzi stają się coraz bardziej widoczne, zwłaszcza po wzroście ekstremizmu i obecności skrajnie prawicowych partii w parlamencie krajowym i europejskim. To sprawia, że wielu z nas martwi się o to, co może się wydarzyć w przyszłości. Czy te nienawistne zbrodnie i wypowiedzi przeciwko innym, takim jak: Żydzi, Romowie, migranci, społeczność LGBT i inni będą wykorzystywane tak regularnie i przez tak wielu ludzi, że zostanie to uznane za legalne? A może będzie granica, której zwykli ludzie z Europy Środkowej nie będą skłonni przekroczyć?

Nasze badania zdecydowanie wskazały na niektóre z głównych zagadnień, które są obecne w temacie antysemityzmu w Europie Środkowej. Po pierwsze, we wszystkich czterech krajach brakuje literatury i badań w tej dziedzinie. Ilość książek, analiz, artykułów i prac dyplomowych jest ograniczona, ponadto koncentrują się one głównie na historii Żydów w czasie II wojny światowej lub w czasach komunizmu. Ma to również wpływ na ograniczenia odpowiednich wartości liczbowych, które możemy wykorzystać w naszych badaniach. Po drugie, brak danych i liczb jest również poparty brakiem incydentów, które są zgłaszane władzom, co oznacza, że jeśli sprawa nie jest zgłaszana, to w zasadzie nie istnieje. Po trzecie, istnieje współczesny problem z wykorzystaniem figury Żyda do opisanie nie jednostki należącej do społeczności żydowskiej, ale jako zwolenników George'a Sorosa, kogoś bogatego, kogoś z liberalnymi przekonaniami lub ludzi pracujących dla organizacji pozarządowych i różnych fundacji. Zasadniczo, możemy powiedzieć, że słowo "Żyd" zaczęło być obecnie bardziej używane i rozpoznawalne po tych opisach. Po czwarte, ludzie żyjący w krajach grupy wyszehradzkiej są bardzo wierni spiskom dotyczącym konkretnych postaci żydowskich lub ogólnie Żydów. I wreszcie, co nie mniej ważne, zwykli ludzie nie czują się zbyt komfortowo mówiąc o mowie nienawiści i zbrodniach nienawiści w kontekście antysemickim z powodu negatywnej pamięci zbiorowej o II wojnie światowej.

Pomimo tych wszystkich barier i ograniczeń naszych badań pracujemy nad gromadzeniem własnych danych z różnych źródeł - niektóre z nich są dostępne u władz państwowych,

niektóre z nich są dostępne u różnych podmiotów, takich jak organizacje pozarządowe. Jesteśmy na etapie, na którym zebraliśmy i omówiliśmy wszystkie dostępne źródła i metody wykorzystane do zbadania takiego tematu. Liczyliśmy się z brakiem danych, dlatego zbieramy tworzymy własne bazy danych. Ankieta, którą przygotowaliśmy do dystrybucji i gromadzenia danych, uwzględnia również wrażliwość tematu i niechęć ludzi do mówienia o tym zagadnieniu. Uważamy, że kwestionariusze są przygotowane w sposób adekwatny, bez konkretnego wskazywania, że pytania skupiają się głównie na postawach antysemickich i ich obecności w świecie on-line. Wierzimy, że badania pomogą nam wypełnić luki i zrozumieć obecne trendy i problemy, z którymi obecnie mamy do czynienia w tym obszarze. Przeprowadziliśmy również badania wstępne w mediach internetowych, ponieważ musieliśmy znaleźć podobieństwa i różnice między antysemickimi wypowiedziami nienawiści we wszystkich krajach. Dowiedzieliśmy się, że kilka tematów, które są wspólne dla wszystkich czterech państw, najprawdopodobniej doprowadzi do uwolnienia nienawiści antysemickiej, głównie w sekcjach z komentarzami. Znaleźliśmy jednak również pewne tematy, które były czynnikami uwydatniającymi zagadnienie, ale zarazem odmiennymi dla każdego z krajów. Pomogło nam to uzyskać lepszy obraz tego, czym należy się zająć nie tylko w analizie treści medialnych, która będzie stanowić następującą część badania, ale także, co należy uwzględnić w kwestionariuszu.

Wierzimy, że projekt pomoże nam odkrywać to, co ukryte i okaże przydatny nie tylko dla środowiska akademickiego i badaczy, ale także dla praktyków, którzy będą mogli wykorzystać dane, metody, kategorie i wyniki projektu w swojej codziennej pracy.

BIBLIOGRAFIA

- Chadwick, P. 2018. Context always matters when reporting on antisemitism. *The Guardian*. 8 April 2018. Dostęp na: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/apr/08/context-matters-antisemitism>
- Forman, N, I. 2019. *Anti-Semitism Monitor*. Dostęp na: <https://momentmag.com/anti-semitism-monitor-2019/#slovakia>
- Foy, H., Buckley, N., 2016. "Orban and Kaczynski Vow 'Cultural Counter-Revolution' to Reform EU," *Financial Times*, 7 September 2016.
- FRA, 2018. *Antisemitism Overview of data available in the European Union 2008-2018* Dostęp na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-antisemitism-overview-2008-2018_en.pdf
- GLOBSEC. 2018. *GLOBSEC Trends 2018, Central Europe One Region Different Perspective*. Dostęp na: <https://disinfoportal.org/wp-content/uploads/ReportPDF/GLOBSEC-Trends-2018.pdf>
- Henley, H. 2019. Antisemitism rising sharply across Europe, latest figures show. *The Guardian*. 15 February. 2019. Dostęp na: <https://www.theguardian.com/news/2019/feb/15/antisemitism-rising-sharply-across-europe-latest-figures-show>
- Liphshiz, C. 2018. Anti-Semitic incidents drop sharply in Poland and Hungary, watchdogs say. *The Times of Israel*. 8 June 2018. Dostęp na: <https://www.timesofisrael.com/anti-semitic-incidents-drop-sharply-in-poland-and-hungary-watchdogs-say/>